

u međuvremenu

SVODOVI METAFIZIKE

»PHRONESIS« časopis za filozofiju starih (svezak XVII N° 1, 1982)

Piše: Aleksandar Petrović

Početkom 1982. godine pojavio se časopis za ispitivanje antičke filozofije i oživljavanje onog vaska savremenog u njoj. Veliki uticaj, možemo zapaziti, izvršio je anglosaksonski način mišljenja, te je uveliko prisutna analitička metodologija (u smislu potenciranja dejstva oseta). Ostvarenje takve škole mišljenja u logistici i pozitivizmu, kao reziduumima primene antilogičke pragmatizma (*EXEMPLI GRATIA* empirio-kriticizam Maha i Avenariusa /Mach, Avenarius/), nije kao misaoni sa-hod ili razgovor, sasvim povoljan kada je u pitanju drevna filozofija. Kao dobar primer možemo navesti odmah prvi članak o Parmenidovoj dvojbi, gde se pokušalo aparatom modalnih operatora meriti »antimetafizički bathos« dvostrukosti: istina-privid, te se došlo do razrešenja u pripisivanju Parmenidu utopljeničkog solipsizma na osnovu određivanja *REDUCTIO PER IMPOSSIBILE*. Toj navodno netolerantnoj istini »temporalno invarijantnog homogenizma«, što poseduje kratke kosmološke puteve i diskvalificuje »igrom loptanja« navodno strogu i neizbežnu kritiku Mekeničeve, priključuje se i školsko i učenjački dosadno predstavljanje Aristotelove silogistike. Kao što autor članka o Parmenidu ograničava izlaganje momenata raspoznavanja putem pozitivno shvaćene metode u poretku doumljivanja (Husserlov put razastiranje u *KOSMOS NOETOS*) i osiromašujući ga na zgodljivo racionalno rezonovanje, tako se i sav *PATHOS* Aristotelovih istraživanja u logici svodi na to da se ustanovi primat ili sekundarni kvalitet indukcije (*EPAGOGE*) – u saznanjnosti posredovanih prepružaja pojma (naučničkim silogizmom).

Većina ostalih članaka na neki način takođe sadrži empiričko-prosvjetiličku pseudodejtu da je primitivnost neizdiferenciranost (uspit školske) erudicije. Mi držimo da to nije isto sa neobrazovanosti, a pogotovo prordnošću duševne misaonosti, koja se sabire na jednostavnost; te je sasvim moguće da je polje istine *MYTHOS*, gde se intuitivnim pronicanjem iznosi logika mitotvornih dosega na videole, kao obelodanjenje ideje mito-logičkih posvećenja i pretrpijenih upućenosti. U Parmenidovom ustanovljivanju zakonomernosti bićevitosti, kao misaono-mitovnoj zadubljenosti čoveka od znanja, nećeemo naići na minucioznost cepidlačarskog tipa teoretišanja kao u saznanjem hiliazmu empirizma ili u novovekovnoj školi racionalne metafizike, koje svoje preuzetno i galamu podiže JA trpa svud i na osnovu tog ekscentričnog i svim prohtevnim vetrovima pasija podložnog OPERATORA (tehno-logičkog službenika), zapalog u časovitost naslada, traži pokornost svojim uskim pretpostavkama. Ova stara filozofija traži od nas žrtvu istajućeg (ekstatičnog) – LEPUTOM PRATEČEG – izbijanja na poljani istine, do OMOGUĆUJUĆIH I ZA-DATIH (a ne samo proizvoljno odabranih ili sračunato preuzetih) obzora mišljenja naprosto.

A. A. Long se izdvaja kao nešto privlačniji pisac, svojim esejem o razlikovanju *PSIHE* (duše) i *SOMA* (tela) u stoicizmu. Polazeći od novovekovne racionalne psihologije i njenog pojma sopstva, problema lične pronađenosti (verovatno u smislu istovetnosti vlastitosti po sebi), on pokušava da u njoj poistoveti telo i dušu. Proizvoljno uzimanje takvog identiteta u njegovom odnosu prema unutar i vansvetskim fenomenima, kulminira u navodno sebe-neosvešteneom Aristotelovom dualizmu, jer se tu uočava trajan rascep promatračkog uma (*INTELLECTUS CONTEMPLATIVUS*) i materije kao zasebnih načela. Duša je, da proslidimo Aristotela, on najteže za prihvatanje (znajnosno zahvatavanje), te ono najdovoljnije i odlikovno za čudenje – *ARHETON ZOON* – iskon živućih. Sabirući sve što se, po njemu, o duši dalo reći i misliti, Aristotel će strogo i odvažno istaći: »*HOTI HE PSIHE TA ONA POS ESTI PANTA*« (duša jeste nešto kao sva bića). Sama čudesnost njenog pokretljivog postojanja kao izravna pojava momenata pokažljivosti, kao i njena samostojnost i učuvana suština (suće, bit), nadilaze zdravorazumske motore (pokretače) puko telesnog sveta.

Suština bića (*ON HOS ON* – ono presudno), bistvo samo – omogućuje jednu sasvim poetički videnu – na onto-logičnoj razini: sveoduševljenošć i ideoносnu ili budnovidnu prisutnost krajolika zemlje, vaz-dušnog šara, kretanja sazvežđa, oruda; građevine, spomenike, umetnička dela, obradive njive, botaničke vrtove, zverinje, ljudske jedinke, kolektiv, zajednicu ličnosti (*KOINONIA EN KATHARO*) itd... Vezano uz pitanje opstanka (tu i ovde bistvovanja), ustanavljuje se KRITERIJUM ISTINITOSTI, s onu stranu relacije subjekt-objekt, kao odgovaranje uma predmetnosti, te ozakonjivanja i okamenjivanja oblika TACNOSTI.

Ta osnovna aporija (bespuće) omogućuje otvaranje prema poprištu prepora uobraziljnih zamišljaja i razlučujućih razmišljaja do integracije (*SIMPLOKE*) u život vrsnili likova (*IDEAI*) koje nose dogodovštine epimihije (po-vest-nosti). LOGOS – kao ono neiscrpno bogatstvo (lično obojene-ubedujuće i smišljene reči-učenja, kao odgometanje govorenja) jeste grčko-hrišćansko-duhovni začinjatelj vesti (poruka prožima sadržinu tog usudnog, poslanstvenog sveta povesti, a istovremeno kao mesto rasvete i sabirući posrednik, dopušta rasprostrtost već zaboravljenih akorda izvornih sazvučja reči u očitovanju ideja). Kao nit vodilja petapog središta, LOGOS pruža stvarnost prožljene datosti »ščitavajući« žigove valovite zavesu bića (*MYTHOS*) i tražene istine Svedržiteljeve mudrosti.

Delatno otkrivajući i otvarajući – ne samo sva unutarsvetska bića, već i ono osnovno samostojstvo što sve drži da se ne raspade, duša iskušava to-

suštinsko otudjenje (utruli raskid), koji u pregorevanju traži povratak rođnoj zajednici. Već smo naglasili da je to put intuitivnog iznalaženja ideja ili put ideacije, koji u svojoj psiho-logici predlaže Aristotel, premda se čini da deduktivni znanstveno-tehnički karakter analize i dokaza, kao mera subjektivnog nagovaranja, preteže. Tvarno je u stvorenjima ono što »prenosi i prevozi«, što »opterećuje« bestježinsku lakoću vrsnog lika, ono pri vidu i stoga uokolo-naokolo vidno (pri-vidno), a ne samo samostojstvo vidnog – IDEA. Trajinost nam se tako može pružiti, po jednoj takvoj Platonovoj i Aristotelovoj tradiciji, samo kao duševni izbiljaj koji se proteže do duhovne izvesnosti.

Upravo u toj tradiciji i njenim transformacionim momentima govorim nam izuzetno interesantan članak R. V. Sharplesa (*R. W. Sharples*). Istaknuvši da se kasnom peripatetikom i njenim eminentnim predstavnikom Aleksandrom Afrodizijskim bavio nezнатан broj istraživača, uputio se da prevede tekst »O vremenu« i da ga istumači u atmosferi tadašnjih partnera za sporene. Istoriorografija kaže da je ovaj tekst proživljavao čudnu sudbinu, jer je izgubljen original na arapski preveo Hunain ibn Išaku (*Hunain ibn Ishaq*), a u dva našestvu veku na latinski Žerar od Kremona (*Gerard of Cremona*). Filološka je tačnost da ovaj tekst nije deo izgubljenog spisa o filozofiji prirode, jer je po samoogničenju pitanja – užak.

Konstituciju vremena po ekstazama prošlosti i budućnosti Aristotel vidi u konkretnumu sadašnjost, gde duša sa-pri-sustvjujući odbrojava trenutke sada (NYN); a Aleksandar Afrodizijski tu raspodelu prihvata samo za misaonu sferu opstanka. Kao što je kasnolenski shvaćen raz-um (*DIANOJA*) prepoznatljiv u aritmetičko-geometrijskim proporcijama, čija je relacija »kolektivna veza«, tako da se zajednica konstituiše delatnošću duše kao usmeravajuće potrebe; tako i ta duševna dejstva prevazišla (transcendiraju) pojedine osetne predmete. Broj kao zasebno mnoštvo jedinstva, zadobijeno refleksijom (izvršenjem – *ANAKAMPTIA* (Platon)), razlikuje se od dogadanja u povezanom mnoštvu predmetnih kretanja, gde postoji mnogo simultanih vremena. Naravno, shodno preuzimanju iz-sebe karaktera duševnosti, i mi današnji tumačimo vreme (ono je novac, konačnost, večnost, beskonačnost, itd.). Svakako, Aleksandar ima na umu nebeski univerzalizam Aristotelove postavke sideralnog vremenovanja, kada ovaj kaže: »Kretanje su različite u brzanju, vreme nije«. Duša jednostavno dubi u kruju Nepokretnog pokreća, prebrojavajući trenutke u svom *ousio-logičkom* vrsnom liku, a kao čulima otvorena na van, ona otkriva slojeve vremena koji se u beskonačnost protežu. Mera duše je tako večnost bespremenljivosti, koja se kontinuirano otvara u neочекivanu (paradoksalnu) skrovitost svog položaja. Svesni lik tako sazreva na lakom polu sfere bitisanja kao odjeljeni ugao vanvremenitosti, dok je po sredini gazdinstvo vremena čije razorno dejstvo primorava opstanak da poklekne postojanju i propadanju. Vreme se tako pokazuje Aleksandru stablje od osvećene duše, jer u raspri s njim ona stupa u nutrinu granici i izgled-liku, tako da se zatravljavanjem vidorisa, tek ta mogućnost ukazuje kao prisustvujuća ili pro-iz-vodi; naime, ispeva. Izvorni pesnički probaj, što zasniva i obrazlaže, isto je toliko Platonov, kada kaže da je vreme pokretna slika večnosti, kao i, recimo, Vaska Popa, kada stihom prikloni: »Divno su klekli oblacu/u zenici majstora... vreme je ujedalo i zube polomilo«.

Poetičko ovde pokušavamo promisliti-izložiti kao izbjeganje spornosti prema razaznavanju u sabranosti, ili kao rodnu prepletenu *MYTHOSA* i *LOGOSA*, prožljene stvarnosti i samododirnuto i osmišljavajuće uletaženje u područje rađanja istine.

Prodrorno sagledanje otkriva bez-dan vremenovanja. Već će Galen skrenuti pažnju na to da na nauka vremena podrazumeva nauku promena – u njoj nalazeći svoj osnov i zalог. Aleksandru će to biti put, ističe Sharples, da uboliči ideju – da je vreme razumljivo samo iz redosleda promena ili iz njega samoga. Vinovnici/iziskivači – terajući na kretanje-bivaju kao svrha kretanja »preneseni« u činu kretanja. Napomenimo da će se ova interpretacija u sličnom obliku naći podržana i od »srednjeg« Hajdegera u istumačenju biti vremena u Aristotelovoj *Fizici* kao *RYTHMOS* (udarna mera rastojanja vremena). Taj ritam saodređuje nevidljivo prisutnu dušu iznutra povezana svojim misaonim moćima s vremenskim brojnim taktom mnoštva jedinstava. Tako je kod Aleksandra, na njegov način, razrešeno veliko Aristotelovo pitanje – ima li vremena izvan duše? Kao jednu plastičnu prislovu (pri-kaz) navećemo stihove Vaska Popa, kao izravni doživljaj sopstvene duševnosti u vremenu, pokretne slike večnosti.

»Levo od njega teče vreme
Desno od njega teče vreme
On korača PO SUVOM
U pratnji svojih vukova«

(»Sveti Sava« iz zbirke »Uspravna zemlja«) Žerar Votson (*Gerard Watson*) sa svojim prilogom »Unfair to Proclus?« (*Nepošteno prema Proklu?*) drugo je lepo iznenadjenje u ovom časopisu. Proklo Diadoh je novoplatočki učitelj iz petog veka naše ere, poznat po komentariima Platonovih i Aristotelovih dela. Sporna mesta, koja su postavljena na red propitivanja, jesu duševne moći stanja zahvatanja ili percepcija duše, koje on na tragu Platona produbljuje i tumači do kraja otkriva u njima spasonosan značaj.

Votson se u svome prikazu oslanja na opaske Bajervaltesa (*Bajervaltes*) Blumentala (*Blumenthal*) i Trujara (*Trujard*). S Trujarom se ova rasprava počinje, tako da Votson stavlja pod kritičku lupu njegovu tezu da u komentaru Timeju *DOXA* (mnjenje, rasveta, stavak) ima ulogu koju docnije preuzima *PHANTASIA* u komentariima prvoj knjizi Fulkidovih elemenata. To je naginjanje pretpostavci da Proklo preuzima Plutarhovu poziciju da je *DOXA* u statusu središta duše, da bi je posle napustio. Blumental se na neki način slaže, ističući svoj uvid u komentari Timeju Proklo daleko više govori o *DOXA* (osvećene namere), nego o *PHANTASIA* (u-obražavanja), oslanjajući se na osnovni uvid iz Timeja 70, E ff, gde Platon opisuje kako Bog pospešuje bolju stranu duše, čineći je jakom i oštrotovidnom, time što se misli prelamanju kroz ogledalo uma, tako da ih sačinjavaju impresije što obrazuju likove. Večno bistvujuće može se zahvatati *NOESEI META LOGOI* (umijući preko zakona/nauke), na temelju *DOXA MET' AISTHESEOS* (stavova iznad čulnosti), a Blumental i taj stavak/mnenje smješta među senzitivne moći, ne uključujući uobrazilju kao njihovog posrednika ili *FACULTAS ACTIENDI*. U komentaru Timeju, Proklo izlaže (III, 286, 24-5) da su *AISTHEIS* i *PHANTASIA* – »JEDNO«, ili da su jednake naravi, ali različitih dejstava. Blumental ustavlja da istakne uobrazilju kao punu i nepropadivu snagu (što je inače izuzetno dobro), što odgovara njegovim ranijim komparativno-filosofskim

kim proučavanjima, kao, recimo, u časopisu »Studies in neoplatonism«: *Neoplatonism and Christian thought. Ancient and Modern* (Vol. III 1982.) Tu je i čvorilo mesto upućivanja na aleksandrijske neoplatonike kao na žive prenosioca grčke filozofije u hrišćansku misao, a ponajviše u tom mitotvornom ili ishodišno-samostvarajućem smislu. Ali, misao da *AISTHESIS, PHANTASIA* i *DOXA* (osjetljivost, uobrazila, nakana) sadrže tek soteriologiski interes kod Prokla, nasuprot navodno Plotinovom, Aristotelovom, itd, koji bi bio genuino-filozofski Votson smatra promašenom. Proklo ne koristi uobrazilju za nezreal i nesputana lutanja divlje maštice, govoreći o njoj katkada kao o štetnoj. Izložena poretku uticaja i uputstava protheva nižih duševnih strasti, fantazija smiče odnos znajnosti u bivanju, tako da isklizava izvesnost (*OMNE CORPUS FUGIENDUM*), ne samo »sveta«, jedne »trajnije slike o...«, već o onom što uistinu opstojava, o tome što postoji kao takvo.

U dejstvenom iskazivanju svog bića, po takvoj jednoj predaji, uobrazila može biti simultano lažna i ispravna. Votson navodi Prokla, dovodi u prisutnost; približuje ljudskome umu stvar traganja: »Kada je, nakon ispitivanja, stvar na sigurnoj poziciji-figura, na primer, pozicija zemlje kojoj je pol na glavi tako da stremi prema nebu, *LOGOS* takođe podstiče uobrazilju da da predstavu u vasiljeni i figuru objekta na pitanje – da li on odista jeste (*In Tim. I*, 255, 16ff). Obični osjet (*SENSUS*) može nam pokazati Sunce u veličini stopala noge, dok nam ga tek *LOGOS* čini većim od Zemlje, a tu uobražavajuća moć može dopuniti nedostatnost osetila (*In Tim. I*, 343, 7ff). Ona je generički fundament nabačaju, ono sposobljavajuće, tvorivo – podloga zamišljanju, koji dopunjene snage promišljanja *LOGOS-a*, tako da je njena uloga, po shvatjanju suštava, neizbeživa. Na osnovu fantazma, pred-odžbe (ob-iličje = *IMAGO*) izvučene iz zajedništva pojedinačnih oseta, moguće je sačiniti odlučevinu (*ENKRISIS*) istine i lažnosti u obličju privedka (*KATHE-GOREMA*), a da se od onog savršeno umskog (*NOEMA*) razlikuje, jer joj je uslov postojanja – fantazam. Usko se s tim postupanjem u mišljenju spaja interes za *MYTHOS* koji bi nosio promišljajna određenja. Upravo neočekivana sveza opažajnog (receptivitet utisaka) i osveštanog (spontanitet ideja) traži *PHANTASTIKOS NOYS* (um zbratimljen sa u-obrazbom), i da »ne žele da se kroz telo i dušu razdvoje na ovom mestu opstanka na zemlji« (*In Remp. II*, 207, 14ff).

Mythos u sebi plastično uščuvava inteligibilno svetlo istine kao takve, ali ima i moć zavlacija, tako da nabacuje snopove senki na individualno-ljudsko stanje umovanja. Utoliko što je um prijemčiv, trpan (*NOYS PATHETIKOS*), on mitocijom, kao pristalošću na izbijanje predstava u-obrazilje, dejstvuje preoblikovorno na životni zamah, tromiju čulnu prirodu predrazumskih obličja, na samog sebe (intelekt) i ono pred- i za-umno.

U-živiljena u umetnost kontemplacije, duša ima zadovoljstvo u oba puta koji se razlikuju – saživljavanjem sa sadržajima posvećenih snaga, te njihovim promišljajućem po-imanjem, tako da saobraćaju međusobno preko moga istine. Zakriljen putem otvaranja, NA HODOČAŠĆU; teolog (koji zbori o posvećenom) je ovako ispevao to zaceljenje u beskonacnom; smiraj u konačištu:

»VIDI svoj procvetali štap
I svoju srećno oplođenu zemlju
U zajapurenim populjcima
Dva oka zatvara
Trećim okom u kamenu gleda«
(Vasko Popa: »Sveti Sava na svome izvoru«)

Proklo kao istumačitelj hodočašća prema pred-čistom, sintetizirajućem i držećem svega na okupu, Iskonskom svedržiteljnom, ovako će o njemu prozboriti:

»Sada, nadalje, mi nužno tražimo da uvidimo kako božanska istina nadlazi i onu istinu koja se može naći u shvatnjima (*EN LOGOIS*) – i to ukoliko što je ova istina ovde sastavljena od mnogih sastojaka (*POLYSYNTETOS*) i snosi se izmešana sa svojom suprotnošću, tako da zbog toga ima svoju podlogu u onome od neistinog (*HYPOTASIN EK ME ALETHON*). . . Jedino, dakle, božanska istina bistvuje u nijihovom nerazdvojnem jedinstvu i u nijihovoj savršenoj uzajamnosti (*HENOSIS ADIAIRETOS KAI PANTELES KOLNONIA*). Zahvaljujući tome, ne samo da neizrecivo poznanje bogova (*TON THEON ARRETON GNOSIS*) nadmašuje svaku saznanje, već i svaka niža vrsta saznanja dobija sebi odgovarajuće savršenstvo po učestvovanju na njemu. Ono, i samo ono, obuhvata sabirući sva bića u neizrecivoj jedinstvo, i putem njega (Jedinstvenog Svedržitelja, A. P.) bogovi poznaju sve što jest ujedno (*TA PANTA HOMOY GIGNOSKOYISIN*) – i ono celo i delove, i bića i ne-biće, i večnost i prolaznu vremenitost; ne na taj način kako to poznae um (*NOYS*), koji saznaće član posredstvom celine potpunosti i ne-biće posredstvom biće; ne, oni poznaju smesta i neposredno (samosvojno – *AUTO-THEN*) svako biće, jednakoj tako celinu kao i deo, opštost kao i pojedinost, čak i najzadnju od svih pojedinosti, te još i beskonacnost onoga što će se iz slobode u budućnosti dogoditi, šta više i samu materiju« (*Theologia platonica I*, 21).

Na mentalnim oblicima i redovima univerzalija ne učestvuje sve, već samo jedan određeni sloj obuhvaćen zahvačajnim moćima ljudskog intelekta, dok na ideativnoj posvudašnjosti Sveobdrživog ujedinitelja učestvuje sve što bistvuje – pa i šarolika raštrkanost materije. Božansko svetlogledje sve ureduje i tvori odgozo do gore, kao meru rasprostrtosti dobra i zla, bez načelnog univerzaliziranja pod kauzalni diskurs razumnog razlaganja.

Proklo, kaže Votson, nije ni Aristotel ni Plotin, ali ni filozof nesposoban da shvati što je Aristotel hteo pod pojmom *PHANTASIA*. Bajervaltes ga napada da uobrazilju uzima nedosledno kao »an element of the passive understanding« ili prosti da prima utiske, te u drugom poretku promatravanja – kao najpraviju podlogu za nesustegnuto delovanje. Ta »nedoslednost« stoji i kod Aristotela, jer on uobrazilju uzima jedanput kao kretanje koje je uzrokovano čulnošću, te našak zahvataju (*De An. III 3 428b 10–17*), drugi put kao graditelja slike u duši, a na drugom mestu kao moć, ali dejstvo duše, te organizatora poretka likova u sastavu sećanja (*De An. 431b 2ff*). Ta je »nedoslednost«, smatra Votson, iz same prirode različitih pogledišta na polje imaginacije. On napominje da postoji svakaku i opasnost od neposrednog podbacivanja pred Aristotelovim učenjem, zbog predavnog poštovanja (*devotion*) Platonova nauka.

Osetljivost telom zaklapa područje lika, a njime usmerena *LOGIKE DYNAMIS* (razabiruća moć), iz uzdarja slike kao mere svetla i senke, snaži položaj potpunijeg stava ili jednog OBUHVATNIJEG ISKUSTVA. Središnji njen

položaj omogućuje izvorno i sveobuhvatnije sintetisanje (sabiranje/slaganje).

Transparentnost misli koje se otvaraju prema Iskonu u hermeneutici pojedinog filozofa mogu da pokazuju svoje uspele i promašene strane iz moći shvatanja i odložnosti saznanje upućenosti potonjih. Proklo, i iz ovog malog prikaza to možemo otkriti, nije deplasirani iskamčivač koji se moli Bogu kao zajmodavcu, ili zbrkani dušebržnik (*myddled Seelsorger*), već kao iskrena i snažna filozofska duševnost – raspaljena iskra istinoljubivog Daemona SVEDRŽITELJE MUDROSTI.

Pojave tekstova kao što su Šarplesov i Votsonov treba pozdraviti, s namdom da će ovakvi prilozi blagotvorno uticati i na naš ljudsko-duhovni položaj u sveopštem dogadanju stvarnosti.

AKTIVISTI i modeli

Povodom petnaeste skupštine Društva književnika Vojvodine

Piše: Rale Nišavić

Gotovo klišetirano godišnje skupštine pisaca Vojvodine dolaze i promišljaju jedna drugo. Ni ovogodišnja – petnaesta po redu skupština Društva književnika nije donela nikakve značajne novine kojim bi se bar malo menjali postojeći odnosi. Pomenuta skupština održana je u prostorijama Matice srpske i, na žalost, nije okupila ni približan broj onih o čijoj se sudbinu radi, mada se zna da Društvo književnika broji preko 400 članova. Svakako da je nedolazak tako velikog broja pisaca iako je skup bio delegatski, uticao na površan rad u razrešavanju ključnih dilema koje godinama muče ovu asocijaciju stvaralača. Za ovogodišnju skupštinu moglo bi se reći da je protekla u svečano-polemičnom tonu. Svečanom, s obzirom na dodelu nagrade Mihailu Kovaču, piscu rusinske narodnosti, za njegov dosadašnji (životni) književni rad. S druge strane, nakon ovog čina, diskutanti su, njih desetak, dali ovom skupu polemičnu intonaciju: pokrenuto je niz bitnih pitanja i, na žalost, neki relevanti odgovori su izostali. Sudeći po diskusijama, stiče se utisak o izvesnim propustima u Društvu književnika Vojvodine, koji se iz godine u godinu samo prečuktuju i prenose, gotovo nepromenjeni.

Činjenica je da se manjkavosti i nedoslednosti najviše zapažaju u odstupu šire zasnovane demokratičnosti u ostvarivanju književnog života preko javnih tribina, književnih večeri, publikacija, programa međurepubličke, pokrajinske i međunarodne razmene programa i slično. Nesisematičnost i loš rad na tribinama u gradu, u velikoj meri, propusti su ove asocijacije i Zajednice pisaca u Novom Sadu. Programi su haotični, a iz godine u godinu sve neubedljiviji. Očigledno je (kako je istaknuto na ovom skupu) da su mnogi pisci našli užljebjenje u redakcijama, izdavaštvu, časopisima, radiju, itd: sve to ide toliko daleko da su oni poslednjih godina pomerili odnose u kulturi, da pojedini sprovođe u najvećoj meri sopstvene spisateljske ambicije. O ovom problemu načelno je govoreno, mada je diskusija intenzifikovana kada je bilo reči o raznim delegiranjima, o recenziraju i objavljivanju knjiga u Književnoj zajednici Novog Sada i o sudeolanju u žirijima jednog te istog broja pisaca.

Uz ukazane primedbe, na skupštini je prihvaćen izveštaj o radu u minuloj godini. I mada svoju delatnost ova asocijacija pisaca umnogome ostvaruje preko izabranih delegata, na ovom skupu čulo se, ne jednom, da su mnogi pisci članovi u sijaset komisija, a da mnoge komisije pri tom nisu ispravile ni najmanji pomak u ostvarivanju programa. Bile su i ostale mrtvo slovo u programu »darovitih komisiologa«. Sve ovo, u širem smislu, govori o propustima DVK u ostvarivanju zacrtanog programa. Uz to je postavljeno pitanje o kriterijumima za izbor pisaca u delegacije koje nas predstavljaju u inostranstvu u okviru kulturne razmene, kao i pitanje o jugoslovenskim manifestacijama, na kojima se takođe pojavljuju opet bogom dani pisci u aranžmanu DVK.

Na pomenutoj skupštini bilo je reči o neprimerenom statusu pisca, autorskim honorarima, autorskoj agenciji Vojvodine, o prostorijama u kojima bi radio DVK i slično. Svi ovi momenti u postojećoj kulturnoj klimi Novog Sada i Vojvodine još uvek su nerazrešivi i zavređuju punu pažnju, ne samo pisaca već i šire društvene zajednice.

Ono što je ponajviše prisutne uznemirilo na ovom skupu bila je, u stvari, polemika oko dva problema: navodni propusti u izdavačkoj delatnosti jugoslovenskih Mađara u Novom Sadu i objavljuvanje izveznih knjiga u Književnoj zajednici Novog Sada. Rasprava oko knjige »Topli obrok« provala je više diskutantanata: za ovu knjigu, između ostalog, rečeno je da je prevashodno književni promašaj, i, samim tim, nesusivo je da takva knjiga bude promovisana kao izuzetan dogadjaj. Na kraju je usvojen izveštaj za minulu i program za narednu godinu. Za predsednika Društva književnika Vojvodine s jednogodišnjim mandatom izabran je Boško Ivković.

U sam smiraj skupštinskog rada vođena je diskusija o predlogu za pokretanje novog lista (»PISAC«) Književne zajednice Novog Sada. Pisci Vojvodine, dakle, prihvatali su načelno inicijativu za pokretanje ovog glasila, mada se mora reći da za temeljni diskusiju nije bilo uslova jer su mnogi počavno napustili skup, s obzirom da je iscrpljujuće dugo trajao. Ne možemo ni ovom prilikom da ne spomenemo da je propuštena prilika da se šire razgovara o ovom listu, s obzirom na njegov mogući značaj i potrebu da se jednim ovakvim projektom pisci neposrednije i kreativnije angažuju u pitanjima kulture i sopstvenog položaja u društvu. Stoga je oveć jasno o kakvom listu treba razmišljati. On bi, po svemu sudeći, trebalo da bude otvoreno vođarsko i jugoslovensko glasilo za sve pobornike književnosti, umetnosti, kulture i društvenih pitanja. Nikako ne bi smelo da se desi, i porek declarativnih naznaka o svim vidovima koncepcionske i programske otvorenosti, da ovaj list postane isključivi znak i obeležje grupe koja bi veštim manevriranjem zamenjivala dobre početne propozicije sopstvenim tekućim pretevima i appetitima.